

Mielas skaitytojau,

leidinio „Socialiniai tyrimai trumpai“ tikslas – skleisti Lietuvos socialinių mokslų centro Sociologijos instituto (iki 2020 m. gruodžio 31 d. Lietuvos socialinių tyrimų centro) naujausių mokslinių tyrimų rezultatus, siekiant, kad plėstųsi tyrėjų, politikų, viešojo administravimo bei kitų sričių praktikų bendradarbiavimas, o vykdoma socialinė bei ekonominė politika vis daugiau būtų grindžiama moksliniais tyrimais įrodytu žinojimu.

Šiame numeryje pristatomi Lietuvos socialinių mokslų centro Sociologijos instituto mokslininkų vykdyto projekto „Jaunimo užimtumas pagyvenusių žmonių globos sektoriuje visuomenės senėjimo kontekste“ tyrimų rezultatai. Finansavimą skyrė Lietuvos mokslo taryba (LMTLT), sutarties Nr. S-GEV-20-8.

Projekto vykdytojai: prof. dr. Laima Okunevičiūtė Neverauskienė, prof. dr. Laimutė Žalimienė, prof. dr. Boguslavas Gruževskis, dr. Jolita Junevičienė, dr. Sandra Krutulienė.

Darbo jėgos ypatumai pagyvenusių žmonių globos sektoriuje

Kas būdinga darbo jėgai pagyvenusių žmonių globos sektoriuje? Kokia yra darbo jėgos pagyvenusių žmonių globos sektoriaus struktūra? Kokios yra pagrindinės darbo sąlygų globose sektoriuje tendencijos? Kokia prognozuojama globos paslaugų pagyvenusiems ir neįgaliems asmenims plėtra? Būtent į šiuos klausimus trumpai atsakoma pirmoje leidinio apžvalgoje.

Profesijos pagyvenusių žmonių globos sektoriuje. Globos sektoriaus darbuotojai yra labai heterogeniška grupė, o darbuotojų apibūdinimas skiriasi priklausomai nuo tokių veiksnių, kaip jų atliekamo darbo rūšis, kontekstas, kuriame atliekamas darbas, kvalifikacijos lygis, politinė aplinka ir kt. (ILO, 2018, p. 171).

Turinys

1 psl.

Darbo jėgos ypatumai pagyvenusių žmonių globos sektoriuje

5 psl.

Lietuvos jaunimo (18-29 metų) požiūris į darbą pagyvenusių žmonių globos sektoriuje, lūkesčiai ir galimybės

7 psl.

Interviu su jaunais (iki 35 metų) asmenimis: kokybinio tyrimo rezultatų apibendrinimas

8 psl.

Apibendrinimas

9 psl.

Cituojama literatūra

Remiantis Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (toliau EBPO) apibrėžimu, pagyvenusių žmonių ilgalaikės priežiūros (angl. *long-term care*) darbuotojai yra asmenys, kurie teikia globos paslaugas gavėjų namuose arba ilgalaikės priežiūros institucijose (išskyrus ligonines). Ilgalaikės priežiūros darbuotojai apima dvi pagrindines profesines kategorijas: slaugytojus (angl. *nurses*) ir asmens priežiūros darbuotojus (angl. *personal care workers*) (OECD, 2020, p. 18). OECD (2020) duomenimis, virš 70 proc. ilgalaikės priežiūros darbuotojų 19-oje EBPO šalių sudaro asmens priežiūros darbuotojai. Apie 50 proc. slaugytojų ir asmens priežiūros darbuotojų dirba institucijose, o likusi dalis šių darbuotojų – paslaugų gavėjų namuose.

Vadovaujantis Lietuvos profesijų klasifikatoriumi, kuris remiasi Tarptautinės darbo organizacijos (toliau TDO) 2008 m. patvirtintu Tarptautiniu standartiniu profesijų klasifikatoriumi (ISCO-08), slaugytojai Lietuvoje priskiriami prie slaugos specialistų, kurie teikia ligų įveikimo, pagalbos, slaugos ir priežiūros paslaugas asmenims, kuriems reikia slaugos dėl senyvo amžiaus, traumų, ligų ar kitos fizinės ar psichinės negalios, ar potencialios rizikos sveikatai. Asmens priežiūros darbuotojai yra apibūdinami kaip darbuotojai, kurie slaugo, prižiūri vaikus, ligonius ir senyvo amžiaus asmenis, sveikstančius ligonius ar asmenis, turinčius negalia, ir jiems padeda sveikatos priežiūros ir globos įstai-gose. Slaugytojai ir asmens priežiūros dar-

buotojai yra dvi stambios profesinės kategorijos, o kalbant apie atskiras profesijas, tai pagyvenusių žmonių globos sektoriuje Lietuvoje dirba skirtingų profesijų atstovai, t. y. socialiniai darbuotojai, lankomosios priežiūros darbuotojai, bendrosios praktikos gydytojai, slaugytojai, psichologai ir kt.

Apmokama darbo jėga pagyvenusių žmonių globos sektoriuje. TDO leidinyje sveikatos ir socialinio darbo sektorius yra įvardijamas pagrindiniu užimtumo šaltiniu. Šis sektorius apima 130,2 mln. darbo vietų visame pasaulyje, o tai sudaro 3,9 proc. viso pasaulio užimtumo. Taip pat minėtame leidinyje atkreipiamas dėmesys, kad sveikatos ir socialinio darbo sektoriuje darbą susiranda 7 proc. visų pasaulyje dirbančių moterų, palyginti su 2 proc. šiame sektoriuje dirbančių vyrų (ILO, 2018).

1 lentelėje pateikti duomenys rodo, kaip kito užimtųjų skaičius žmonių sveikatos priežiūros ir socialinio darbo ekonomikos sektoriuje ES-28 ir Lietuvoje 2010 – 2019 metų laikotarpiu.

Tiek Lietuvoje, tiek visoje ES dirbančiųjų žmonių sveikatos priežiūros ir socialinio darbo ekonomikos sektoriuje didžiąją dalį sudaro vidutinio ir vyresnio amžiaus moterys. Įdomu pastebėti, kad, pavyzdžiui, 2019 m. Lietuvoje daugiau kaip pusę minėtame sektoriuje dirbančiųjų sudarė 50+ metų amžiaus darbuotojai ir tai beveik 14 procentinių punktų viršijo ES vidurkį.

1 lentelė. Užimtųjų skaičius žmonių sveikatos priežiūros ir socialinio darbo ekonomikos sektoriuje ES-28 ir Lietuvoje, 2010-2019 m.

	2010	2012	2014	2016	2018	2019
	Užimtųjų skaičius žmonių sveikatos priežiūros ir socialinio darbo ekonomikos sektoriuje (tūkst.)					
ES-28	21,870.6	22,504.1	23,175.3	23,825.4	24,595.4	25,106.1
Lietuva	84,6	82,1	80,2	86,7	88,0	93,0
	Dalis nuo visų užimtų žmonių (proc.)*					
ES-28	10,3	10,6	10,9	10,9	11,0	11,1
Lietuva	6,9	6,6	6,2	6,6	6,6	7,0

*Apskaičiuota autorių, remiantis Eurostat

Kalbant apie užimtųjų žmonių sveikatos priežiūros ir socialinio darbo ekonomikos sektoriuje pasiskirstymą pagal veiklos tipą – stacionarinė ar nesusijusi su apgyvendinimu globos veikla, pastebima, kad ES-28 apie 20 proc. visų užimtųjų sveikatos priežiūros ir socialinio darbo ekonomikos sektoriuje dirba stacionarinės globos srityje ir apie 20 proc. – nesusijusioje su apgyvendinimu socialinio darbo veikloje. Lietuvoje užimtųjų pasiskirstymas minėtame sektoriuje nėra toks tolygus. Pavyzdžiui, 2019 m. dirbantys stacionarinės globos srityje Lietuvoje sudarė beveik 17 proc. visų užimtųjų žmonių sveikatos priežiūros ir socialinio darbo ekonomikos sektoriuje, o dirbantys nesusijusioje su apgyvendinimu socialinio darbo veikloje – beveik 9 proc. (Eurostat, 2020).

Neformali pagyvenusių žmonių globos sektoriaus darbo jėga. Europos Sąjungoje apie 80 proc. globos yra teikiama neformalių globėjų (Eurocarers, 2017). Angermann ir Eichhorst (2012) pastebėjimu, neformalios globos mastas yra didelis tiek tose šalyse, kur yra plačiai išplėtos formalios paslaugos, tiek tose, kur minėtos paslaugos mažiau išplėtos. Pavyzdžiui, Švedijoje 70 proc. visų 75+ metų pagyvenusių asmenų, gyvenančių namuose, yra globo-

jami šeimos narių. Italijoje du trečdaliai pagyvenusių asmenų, turinčių globos poreikį ir netgi esant didelei priklausomybei yra globojami šeimos, tuo tarpu tik 3 proc. pagyvenusių asmenų gauna stacionarias globos paslaugas. Vokietijoje apie 4,2 mln. žmonių yra neformalūs globėjai, palyginti su 214 tūkst. žmonių, dirbančių formaliais globos paslaugų teikėjais. Graikijoje skaičiuojama, kad nuo 2 iki 14 proc. visų globos poreikių patenkinama formalių paslaugų teikėjų, o likusius globos poreikius patenkina artimiausi šeimos nariai ir kiti neformalūs globėjai. Prancūzijoje yra priskaičiuojama apie 4 mln. neformalių globėjų, palyginti su 650 tūkst. asmenų, dirbančių formaliais globėjais (Triantafillou ir kt., 2010).

Neformali pagyvenusių asmenų globa yra plačiai paplitusi ir Lietuvoje. Eurobarometro duomenimis, 2011 m. Lietuvoje asmeniškai senyvą šeimos narį nuolatos ar dalį dienos nurodė prižiūrintys 14,7 proc. 15+ metų amžiaus gyventojų. Atlikti skaičiavimai taip pat rodo, kad senyvą šeimos narį prižiūrinčių gyventojų dalis didėja didėjant respondentų amžiui. Kaip antai, kad asmeniškai prižiūri senyvą šeimos narį nurodė 17,9 proc. 15–24 metų amžiaus gyventojų, 18,1 proc. – 35–44 metų am-

žiaus ir net 30,1 proc. – 45–54 metų amžiaus gyventojų (Junevičienė, 2020, p. 11). 2016 m. Lietuvos socialinių tyrimų centro atliktos reprezentatyvios 50–65 metų amžiaus šalies gyventojų apklausos duomenimis, 20,7 proc. respondentų nurodė, kad per paskutinius 5 metus „prižiūrėjau / prižiūriu pagyvenusį asmenį savo namuose“, o 33,9 proc. respondentų – „kada nors susidūrė“ su pagyvenusio asmens savo namuose priežiūra (Žalimienė ir kt., 2017).

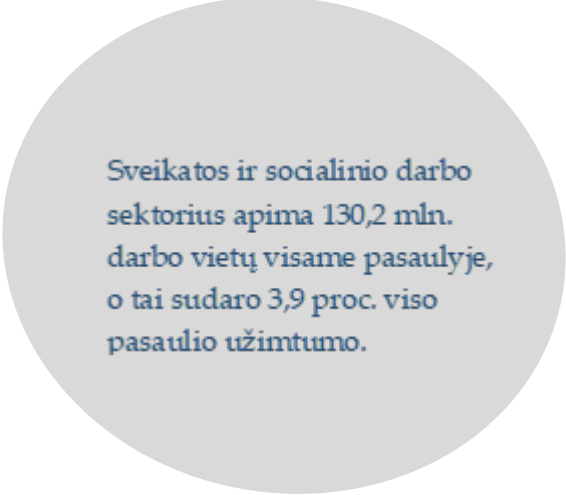
Pagyvenusių asmenų globėjų darbo sąlygos. Kalbant apie formalių globėjų darbo sąlygas socialinės globos sektoriuje, vienas iš dažniausiai aptariamų aspektų yra *žemas darbo užmokestis*. Apskaičiuota, kad nuo 9 iki 13 proc. su globa susijusių darbų mokamas atlyginimas yra mažesnis už šalies minimalų darbo užmokestį (ILO ir OECD, 2019).

Ilgalaikės globos sektoriuje yra gana paplitusios *nestandartinės užimtumo formos*. Pavyzdžiui, Jungtinėje Karalystėje 2013–2014 m. pagal neterminuotas darbo sutartis dirbo apie 87 proc. visų tipų socialinės globos darbuotojų, likusieji dirbo pagal terminuotas darbo sutartis, buvo samdomi per įdarbinimo agentūras ir pan.; net 49 proc. iš globos namuose paslaugas suaugusiems teikiančių darbuotojų dirbo pagal „nulio valandų“ sutartis (Žalimienė ir kt., 2016).

Kalbant apie darbo sąlygas globos sektoriuje, dažnai pabrėžiama, kad šis sektorius pasižymi *dideliu darbo krūviu* ir *viršvalandinio darbu*, kurie neigiamai veikia darbuotojų gyvenimo kokybę ir sveikatą. Pavyzdžiui, Sjöberg ir kt. (2020) Šiaurės Norvegijoje atlikto tyrimo, kuriame dalyvavo priežiūros namuose darbuotojai, duomenimis, personalo, kuriam tenka didelis darbo krūvis, su sveikata susijusi gyvenimo

mo kokybė buvo statistiškai reikšmingai žemesnė nei personalo su normaliu darbo krūviu.

Kaip ir formalios globos, taip ir neforma-

Sveikatos ir socialinio darbo sektorius apima 130,2 mln. darbo vietų visame pasaulyje, o tai sudaro 3,9 proc. viso pasaulio užimtumo.

lios globos atveju, stresas yra nuolatinis globėjų atliekamo darbo palydovas. Neformalūs pagyvenusius artimuosius namuose globojantieji skundžiasi tiek fizine, tiek psichologine sveikata, pripažįsta, kad jų veikla neatsiejama nuo emocinio ir psichologinio nuovargio, įtampos (Gevorgianienė ir Pilkytė, 2016; Junevičienė, 2020). Neformalių globėjų streso šaltiniu laikytinas ir poreikis derinti pagyvenusio artimojo globos namuose išipareigojimus su dalyvavimu darbo rinkoje. Tyrimai rodo, kad darbo ir artimojo globos namuose derinimas kelia nemažai rūpesčių. Pavyzdžiui, neformalūs globėjai ne tik susiduria su sunkumais ieškodami darbo (Neal ir Wagner, 2002), bet ir dėl prisiimtų artimųjų globos išipareigojimų būna priversti anksčiau išeiti į pensiją (Dow ir Meyer, 2010).

Kokia prognozuojama globos paslaugų pagyvensiems ir neįgaliems asmenims plėtra? Jeigu 2016 metais 9,3 proc. Lietuvos gyventojų buvo potencialiai reikalingi paramos dėl senatvės ir neįgalumo, tai yra prognozuojama, kad 2030 ir 2050 metais jų

dalį sudarys atitinkamai 11 proc. ir 13,2 proc. 2019 metais 65 + amžiaus grupėje asmenų, kurie turi bent vieną sunkumą apsitarnaujant namų ūkyje, dalis Lietuvoje sudarė 38,3 proc. (tuo tarpu ES šalių vidurkis yra 27,3 proc. (ESPN Thematic Report, 2020)). Šie skaičiai leidžia teigti, kad bus reikalinga ir daugiau darbo jėgos pagyvenusių žmonių globos sektoriuje. Be to, Lietuvoje poreikis papildomai darbo jėgai pagyvenusių ir neįgalių asmenų globos sektoriuje išaugs dėl neformalios globos prieinamumo mažėjimo, dėl besikeičiančių šeimos globos tradicijų, intensyvios jaunimo emigracijos, didelės dalies vienišų namų ūkių, moterų užimtumo didėjimo.

Pagyvenusių Lietuvos gyventojų lūkesčiai dėl pagalbos sulaukus senatvėje atspindi prioritetą neformaliai globai ir formaliai pagalbai namuose. Tai reiškia, kad šiame sektoriuje neformalus globėjai sudarys didelę, nors mažėjančią dėl emigracijos, globos teikėjų dalį, taip pat augs pagalbos namuose paslaugų teikėjų poreikis.

Pagyvenusių žmonių globos sektoriaus infrastruktūros išvystymas Lietuvoje, ly-

ginant su ES vidurkiu, pagal paslaugų aprėptį (pagal visus pagrindinius socialinių paslaugų tipus), paslaugų finansavimo lygį yra gana žemas, todėl ateityje plečiant šių įstaigų tinklą, pvz., orientuojantis į ES vidutinius rodiklius, atitinkamai reikės gerokai daugiau darbo jėgos.

Globos sektoriaus skaitmenizavimas, IT plėtra jame viena vertus, atlaisvins dalį esamos darbo jėgos, kita vertus, sukurs poreikį kokybiškai naujoviškų darbo vietų pagyvenusių žmonių globos sektoriuje, kūrimui.

Pagalbos pinigų plėtra Europos šalyse atspindi poreikį plėtoti didesnę įdarbinimo formų įvairovę, taip vadinamas nestandartines užimtumo formas (pvz., individualus paslaugų teikėjo įdarbinimas ir kt.). Lietuvoje tokia paslaugų organizacinių formų įvairovė nėra nusistovėjusi, tad ateityje, ją plėtojant, būtų sukurtos papildomos darbo vietos pagyvenusių asmenų globos sektoriuje. Naujų įdarbinimo modelių plėtra svarbi ir gerinant pagalbos namuose paslaugų prieinamumą bei kuriant pagalbos neformaliems globėjams sistemą (Blažienė ir Žalimienė, 2017).

Lietuvos jaunimo (18-29 metų) požiūris į darbą pagyvenusių žmonių globos sektoriuje, lūkesčiai ir galimybės

OECD (2020) pastebi, kad gyventojų senėjimas pralenkia darbo jėgos pagyvenusių žmonių globos sektoriuje augimą, todėl naujų darbuotojų, ypač jauno amžiaus, pritraukimas daugelyje šalių tampa vienu svarbiausiu iššūkiu siekiant patenkinti didėjančią globos poreikį. Bandant spręsti jaunimo pritraukimo į globos sektorių problemą, Montgomery ir kt. (2017) siūlo pirmiausia atsižvelgti ir įsigilinti į jaunų žmonių poreikius ir lūkesčius šiam darbui.

Ką Lietuvos jaunimas mano apie socialinių paslaugų vyresnio amžiaus asmenims poreikį? Kokie veiksniai galėtų paskatinti jaunimą rinktis dirbti pagyvenusių žmonių globos sektoriuje? Kokie aspektai geriausiai apibūdina darbą teikiant paslaugas pagyvenusiems žmonėms? Ar rūpestis pagyvenusiais ir globos poreikių turinčiais tėvais yra vaikų pareiga? Kiek jaunimui svarbus socialinis ir politinis įsitraukimas į visuomenę? Ar jauni bedarbiai norėtų pabandyti darbą pagyvenusių

žmonių globos sektoriuje? Kokiomis savybėmis pasižyminčio darbo jie ieško? Į šiuos klausimus siekta atsakyti atlikus reprezentatyvią 18-29 metų amžiaus Lietuvos gyventojų bei jaunų bedarbių Užimtumo tarnyboje užsiregistravusių 18-29 metų amžiaus asmenų apklausas.

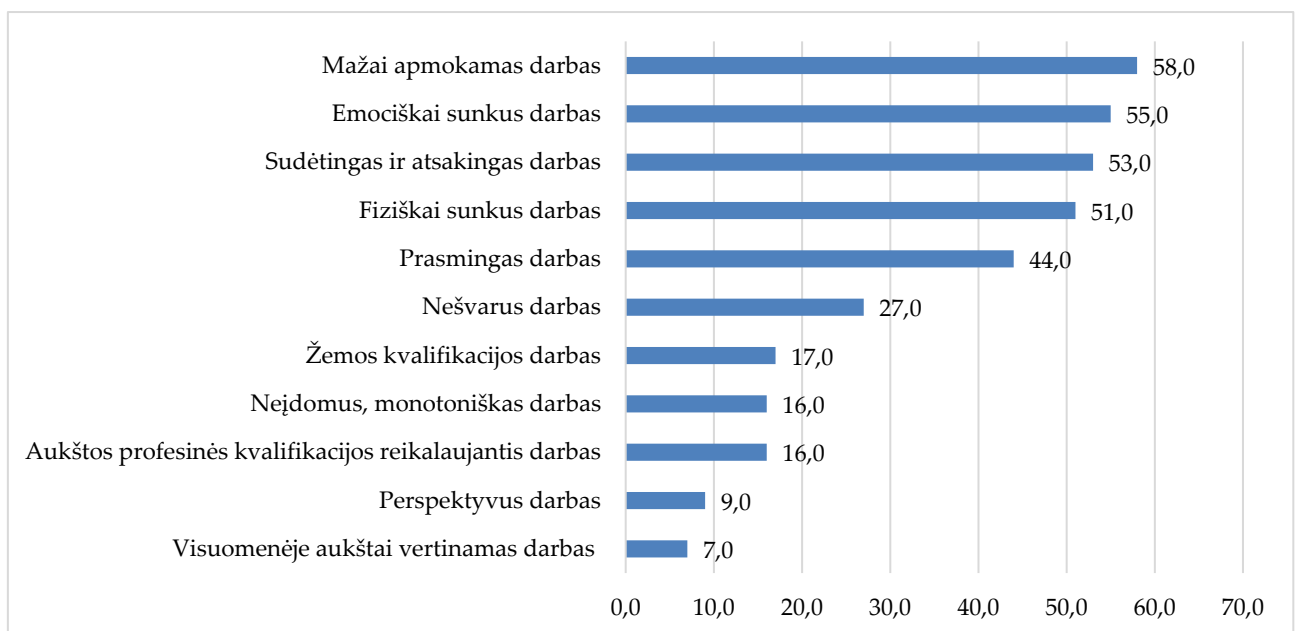
Labiausiai augs senelių namų ir paslaugų namuose poreikis. Remiantis minėta apklausa, paaiškėjo, kad, jaunimo nuomone, labiausiai Lietuvoje ateityje augs senelių namų ir paslaugų namuose vyresnio amžiaus asmenims poreikis. Šiuos atsakymo variantus atitinkamai pasirinko 50 proc. ir 48 proc. respondentų. 47 proc. tyrimo dalyvių nurodė, kad ateityje labiausiai augs slaugos ligoninių poreikis, o 32 proc. – laisvalaikio dienos centrų pagyvenusiems asmenims poreikis. 27 proc. respondentų mano, kad ateityje labiausiai augs savarankiškam gyvenimui pritaikyto būsto, o 28 proc. – nuotoliniu būdu teikiamų paslaugų poreikis. Apie 22 proc. Lietuvos jaunimo mano, kad ateityje labiausiai išaugs dienos centrų sergantiems Alzheimeriu ir kt. ligomis senatvėje poreikis.

Didelis darbo užmokestis kaip paskata dirbti su pagyvenusiais asmenimis. Apklausos metu Lietuvos jaunimas išreiškė

savo nuomonę dėl veiksnių, kurie galėtų paskatinti jaunos žmones rinktis darbą pagyvenusių žmonių globos sektoriuje. Kaip pagrindinis veiksnys buvo įvardintas didelis darbo užmokestis. Šį atsakymo variantą pasirinko net kiek daugiau nei 58 proc. respondentų. Kiti keturi dažniausi atsakymo variantai buvo: lankstus darbo grafikas / darbo laikas – 38 proc. tyrimo dalyvių, šio darbo prestižas / pripažinimas ir vertinimas visuomenėje – 31 proc., galimybė dirbti prasmingą darbą – 27 proc., galimybė padėti, rūpintis senais žmonėmis – 24 proc.

Socialinių paslaugų pagyvenusiems asmenims teikimas kaip mažai apmokamas ir emociškai sunkus darbas. Lietuvos jaunimo taip pat buvo klausama, kokie aspektai, jų nuomone, geriausiai apibūdina darbą teikiant socialines paslaugas pagyvenusiems asmenims. Dažniausias pasirinkimas – mažai apmokamas darbas (1 pav.).

1 pav. Jaunimo nuomonė apie aspektus, geriausiai apibūdinančius darbą teikiant socialines paslaugas pagyvenusiems asmenims (proc., ne daugiau kaip 5 atsakymo variantai)

Tyrimo dalyvių paprašius užbaigti sakinį „Nenorėčiau dirbti pagyvenusių žmonių globos sektoriuje todėl, kad ...“, buvo įvardintos tokios priežastys, kaip „labai sunkus darbas, tiek fiziškai, tiek emociškai (sauskelnių keitimas, gulinčių „ant patalo“ priežiūra)“, „darbas neįdomus, netinkantis“, „mažas atlyginimas / neatlygintinas darbas“, „sudėtingas senų žmonių būdas / irzlumas, pyktis“, „trūksta asmeninių savybių dirbti tokį darbą“, „susidurčiau su

Didelis darbo užmokestis ir lankstus darbo grafikas, Lietuvos jaunimo nuomone, yra pagrindiniai veiksniai, kurie galėtų paskatinti jaunimą rinktis darbą pagyvenusių žmonių globos sektoriuje.

liūdesiu, vienatve, mirtimi“, „tai ne prestižinis darbas / darbuotojai nuvertinami“.

Rūpestis savo tėvais senatvėje – vaikų pareiga. Lietuvos jaunimo apklausa patvirtino mūsų šalyje išsisknijusias tradicines nuostatas dėl vaikų išipareigojimų tėvams senatvėje. Paklausus tyrimo dalyvių „Kaip manote, ar vaikai turi rūpintis savo tėvais, kai jiems reikalinga pagalba senatvėje?“, paaiškė-

jo, kad: 72 proc. respondentų laikosi nuomonės, jog vaikai savo tėvais senatvėje turi rūpintis bet koku atveju, 13 proc. – jeigu vaikams už tai būtų mokamas kaip už paslaugų teikimą ir 11 proc. mano, kad vaikai neprivalo rūpintis savo tėvais senatvėje.

Socialinio ir politinio įsitraukimo į visuomenę svarba jaunimui. Tiriant jaunimo požiūrį į darbą pagyvenusių žmonių globos sektoriuje, siekta išsiaiškinti ir kokios apskritai yra jaunų žmonių nuostatos socialinio ir politinio įsitraukimo į visuomenę atžvilgiu. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad 43 proc. Lietuvos jaunimo yra svarbus arba labai svarbus socialinis ir politinis įsitraukimas į visuomenę, 32 proc. – daugiau svarbus nei nesvarbus, 16 proc. – daugiau nesvarbus nei svarbus ir 9 proc. – nesvarbus arba visiškai nesvarbus.

Apibendrinant jaunų Užimtumo tarnyboje užsiregistravusių (18-29 metų) apklausos duomenis taip pat matome, kad jaunus asmenis rinktis darbą pagyvenusių žmonių globos sektoriuje galėtų paskatinti išoriniai motyvuojantys veiksniai (didelis darbo užmokestis, lankstumas darbe (lankstus darbo grafikas, darbo laikas), papildomų socialinių garantijų (ilgesnių kasmetinių atostogų, papildomų laisvadienių) turėjimas.

Interviu su jaunais (iki 35 metų) asmenimis: kokybinio tyrimo rezultatų apibendrinimas

Interviu su jaunais (iki 35 metų amžiaus) asmenimis, jau dirbančiais pagyvenusių žmonių globos sektoriuje. Šių interviu tikslas – išanalizuoti darbo vietos pagyvenusių žmonių globos sektoriuje privalumus ir trūkumus. 2021 m. birželio–rugsėjo mėn. buvę atlikta 11 interviu su dirbančiomis pagyvenusių žmonių sektoriuje (moterimis) bei 10 interviu su dirbančiais pagyvenusių žmonių globos sektoriuje (vyrais).

Interviu su jaunais darbuotojais, kurie dirba pagyvenusių žmonių globos sektoriuje du ir daugiau metų davė daug įvai-

rios ir paaiškinančios jaunų žmonių požiūrį į šį darbą ir jo pasirinkimo motyvus. Analizuojant interviu su jaunais žmonė-

mis, dirbančiais pagyvenusiu asmenų globos sektoriuje metu gautą medžiagą (atliekant teksto turinio analizę), buvo išskirtos dvi pagrindinės temos: *pirmoji* – iš kur informantai atėjo į šį sektorių ir *antroji* – kokios aplinkybės buvo svarbios jiems darant pasirinkimą/sprendimą dirbti šiame sektoriuje.

Pirmoje temoje išryškėjo 3 aiškinančios patekima į sektorių kategorijos: per dalyvavimą Užimtumo tarnybos priemonėse ar mokymo programose; po aukštojo mokslo studijų baigimo atsitiktinai patekus į šią sritį ir tiesiai iš kito praktikos lauko. *Antroje temoje buvo išskirtos 7 kategorijos*: Tėvų įtaka / šeimos vertybės; Neformalios globos patirtis; Savo identiteto paieška; Atsitiktinumas; Darbas surastas po ilgų ieškojimų savo profesinės tapatybės; Ramesnio darbo paieška; Visuomenės požiūris į darbą šiame sektoriuje.

Mūsų tyrime išryškėjo, kad kai kurie informantai atsitiktinai atsidūrė šiame sektoriuje ir tik pabandę šį darbą suprato, kad čia yra jų vieta ar net pašaukimas. Tyrime informantai daugiau akcentavo savo nepasitenkinimą anksčiau dirbtais darbais, dėl ko jie rinkosi bet kurį kitą jiems prieinamą darbą neturėdami tikslo ir noro dirbti su pagyvenusiais asmenimis, o tik pabandyti kitą darbą.

Apibendrinimas

Apibendrinant galima teigti, kad priimamiems asmens karjeros, darbo sprendimams įtakos turi daugybė veiksnių, kurie, sąveikaudami ar netgi sustiprindami vienas kitą formuoja gana ilgai trunkantį darbinės veiklos pasirinkimo kelią ir kuriame jauni žmonės, tiek vyrai tiek moterys gali atrasti savo tinkamumą pagalbos pagyve-

Interviu duomenys kalba apie tai, kad dalis jaunų asmenų ateina čia dirbti po ilgų klaidžiojimų darbo rinkoje. Taigi, profesinės tapatybės paieška gali būti sietina su prosocialia motyvacija, o prosocialios motyvacijos kapitalas yra kaip poreikis, kuris nukreipia individo elgesį (Kroll and Vogel, 2018). Renkantis šį darbą informantams imponavo ir pats darbo pobūdis – ramesnė darbo aplinka, tempas, kas būdinga pagyvenusiu asmenų gyvenimo būdui.

Tiek tyrime dalyvavusių vyrų tiek moterų buvo minimos šios bendros aplinkybės, kurios jiems buvo svarbios renkantis darbą: tėvų įtaka / šeimos vertybės; savo identiteto paieška; atsitiktinumas; profesinės tapatybės paieška; ramesnio darbo paieška. Tik viena aplinkybė – neformalios globos patirties svarba nuskambėjo tik moterų pasakojimuose.

Tyrimas atskleidė, kad vis tik dar egzistuoja išorinės aplinkos spaudimas globos darbo feminizavimui: vertybės bei elgsena šeimoje, tėvų nuostatos, viešasis diskursas dėl vyresnio amžiaus žmonių priežiūros bei vyriškų ir moteriškų darbų daro poveikį jaunam žmogui priimant sprendimą dėl darbo pagyvenusiu žmonių globos sektoriuje.

nusiems asmenims veiklai.

Kitaip tariant, jaunų žmonių atėjimas ir įsitvirtinimas šiame sektoriuje yra ilgalaikis procesas, nes nei patys jauni žmonės dažnai neidentifikuoja savęs su šiuo darbu, nei išorinis diskursas bei sektoriaus įvaizdis neskatina rinktis šio darbo.

Cituojama literatūra:

- Angermann, A., Eichhorst, W. (2012). *Eldercare Services – Lessons from a European Comparison*. IZA Research Report No. 45. Prieiga internete: http://www.sociopolitical-observatory.eu/uploads/tx_aebgppublications/Working_Paper_6_OBS_IZA.pdf.
- Blažienė I., Žalimienė L. (2017). *Between User's Expectations and Provider's Quality of Work: the Future of Elderly Care in Lithuania*. *Journal of Population Aging*. <https://link.springer.com/article/10.1007%2Fs12062-017-9215-1>.
- ESPN Thematic Report: *Contribution to the 2021 SPC-COM report on long-term care for older people in the EU. Lithuania*. (2020). <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=-1135&intPageId=3589>.
- Eurocarers. (2017). *The gender dimension of informal care*. Prieiga internete: <http://eurocarers.org/userfiles/files/The%20gender%20dimension%20of%20informal%20care.pdf>.
- Eurostat. *Database by themes. Population and social conditions. Labour market (labour). Employment and unemployment (Labour force survey) (employ). LFS series – detailed annual survey results (lfsa). Employment – LFS series (lfsa_emp). Employment by sex, age and economic activity (from 2008 onwards, NACE Rev. 2) - 1 000 [lfsa_egan2]*.
- Gevorgianienė, V., Pilkytė, D. (2016). *Šeimos narių patirtis globojant Alzheimerio liga sergančius artimuosius. STEPP: Socialinė teorija, empirija, politika ir praktika*, 12, pp. 21-38.
- ILO, OECD. (2019). *New job opportunities in an ageing society. Paper prepared for the 1st Meeting of the G20 Employment Working Group*. Prieiga internete: <https://www.oecd.org/g20/summits/osaka/ILO-OECD-G20-Paper-1-3-New-job-opportunities-in-an-ageing-society.pdf>.
- ILO. (2018). *Care work and care jobs for the future of decent work*. International Labour Office. Geneva: ILO. Prieiga internete: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-/dgreports/-/dcomm/-/publ/documents/-/publication/wcms_633135.pdf.
- Junevičienė, J. (2020). *Neformalios ir formalios pagyvenusių žmonių globos jų namuose sąsajos: socialinės politikos priemonės ir globėjų požiūriai*. Mokslo daktaro disertacija. Kauno technologijos universitetas, Lietuvos socialinių tyrimų centras, Vytauto Didžiojo universitetas.
- Kroll, A., & Vogel, D. (2018). *Changes in prosocial motivation over time: A cross-sector analysis of effects on volunteering and work behavior*. *International Journal of Public Administration* 41(14), 1119–1131. <https://doi.org/10.1080/01900692.2017.134794>.
- Montgomery, T., Mazzei, M., Baglioni, S., Sinclair, S. (2017). *Who cares? The social care sector and the future of youth employment*. *Policy & Politics*, 45(3), pp. 413-429. DOI: <https://doi.org/10.1332/030557316X14778312165186>.
- OECD. (2020). *Who Cares? Attracting and Retaining Care Workers for the Elderly*. OECD Health Policy Studies, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/92c0ef68-en>.
- Sjöberg, A., Pettersson-Strömbäck, A., Sahlén, K.G., Lindholm, L., Norström, F. (2020). *The burden of high workload on the health-related quality of life among home care workers in Northern Sweden*. *International Archives of Occupational and Environmental Health*, pp.1-18. <https://doi.org/10.1007/s00420-020-01530-9>.
- Triantafyllou, J., Naiditch, M., Repkova, K., Stiehr, K., Carretero, S., Emilsson, T., Santo, K., Bednarik, R., Brichtova, L., Ceruzzi, F., Cordero, L., Mastroiannakis, T., Ferrando, M., Mingot, K., Ritter, J., and Vlantoni, D., 2010. *Informal care in the long-term care system*. European Overview Paper. Prieiga internete: http://www.euro.centre.org/data/-1278594816_84909.pdf.

- *Žalimienė, L., Blažienė, I., Miežienė, R., Junevičienė, J. (2016). Projekto „Pagyvenusių žmonių globos sektoriaus transformacijos: paslaugų, darbo jėgos poreikis ir užimtumo kokybė“ (GER-012/2015) tarpinė ataskaita. Nepublikuota ataskaita. Vilnius: Vilniaus universitetas, Lietuvos socialinių tyrimų centras. P. 99.*
- *Žalimienė, L., Blažienė, I., Miežienė, R., Junevičienė, J. (2017). Atliktų empirinių tyrimų rezultatų analizė. Nepublikuota ataskaita. Vilnius: Vilniaus universitetas, Lietuvos socialinių tyrimų centras. P. 126.*